1. א. ראשית יש לזכור כי מוכרח להסביר את המונח משפט עברי בתחום שבין אדם לחברו – ההלכות המופיעות בחלקי אבן העזר וחושן משפט של השו"ע – אלו נושאים שנידונים גם במערכות משפט אחרות – כל החיובים שבין אדם לחבירו. פרופ' אנגלרד ודאי מחדש נגד התיחום הזה שהוא מאוד בעייתי לדידו. ראשית המושגים כגון המשפט העברי וכל גופי ההלכה – ההגדרות של דאו' ודרבנן וכל מעשים וכל אורח של הלכה ללא אבחנה, וזוהי נקודה שהוצגה עליך שאת

חלק בין המערכות שבין רוח הדברים שבשיטות את מערכת ההלכה היא שונה והתחום על כמה (בנוסף להיותה השפה העברית /נותקה מהתפתחות הדתית שיש לה להוכחה על השימוש בה) ואכן

כאן ✓ כמו הוא לא מחייב לשלטון שלטון שבזה מערכת משפטית כללית אוניברסלית – ומי אמר שזה רק ב(ואם הכנה מושגים ארכאים וכו')

✓ הרי בניגוד למשפט חשוב שבו יש דיון ושיג ושיח בין האקדמיה לבתי"ש, ברור שבתחום המשפט העברי הדיון מוכל ההלכה לא יכנסו לשיג ושיח כזה. בנוסף לזאת אנגלרד שיש מצוות שקשה לעמוד על טעמן ולהבדיל האם אלו מצוות שבין אדם לחברו או שמא מצוות של בין אדם למקום – איסור ריבית, השבת אבידה, [illegible] בעל חוב (מחלוקת בבלי) וכו' – האם הנה [illegible] להיות בין אב, כמו אם ישנה מצוות רבות שקשה לעמוד על התחומים שהם צמוד אל הוכחה שאסור להפריד בין התחומים כיון שרוח אחת להם. (עוד לזאת אנגלרד שהמחקר של אלון בגדרי המשפט העברי הינו אידיאולוגי – יש לו מטרה ברורה שעומדת מאחורי המחקר, הגדרת עקרונות יסוד במשפט העברי והחלתם למשפט הישראלי ובכך יש פגם במדעיות של המחקר, אולם אנו [illegible] (דוגמאות הבאות) יש לציין שלמרות המחקר שהיה עוקב אלון מוכיחות לתחום ולכן לא ארחיב בזה).

ב. ראשית אלון טוען בכך שישנם עקרונות מסוימים שבכוחם כל שהמשפט העברי הוא לא מעכב כדין קלאסי – בניגוד למשפט כתוב קלאסי בהם ישנו [illegible] "התפתחות" שלא מכירים, המשפט העברי אין שום אורח [illegible] אישה סותר יהודאות – כמו יותר [illegible] ולמרות נגלות התורה יש גם [illegible] לחכמים [illegible] עקרונות (כמו הנדרות) זה מוכיח שמהם את הצורך להתאים את עצמו לעולם שחלים כל התקופה – [illegible] ועוד. אך העובדה שהמשפט העברי אינו משפט דתי קלאסי" מאפשרת את האבחנה בין המשפט העברי לכל תחום ההלכה כמו שיש הפרדה בהלכה בין ממונא לאיסורא – מפסידה של מקורות [illegible] כי יש אבחנה ואמנם אין להתעלם על יהדות אבל הכל יכול לומר שלמשה דין ועקרונות אין לו המנגנון וכו' והמחקר מפוים [illegible] אבחנה מובהקת בין איסורא לממונא שבאיסורא אדם לא יכול להתעלם על מה שכתוב בתורה [illegible] ובממונא אפשר להתעלם על מה שכתוב (הפקר בי"ד הפקר) בתורה ✓ אבחנה בין דין קוגנטי לדין דיספוזיטיבי. אבחנה זו מצביעה עליך שההלכה עצמה מכירה בכך שישנו הבדל ותיחום בין ממונא לאיסורא – בין "בין אדם לחברו" לבין המשפט הדתי והחובות כלפי שמים. הבדל זה דוחה את טענתו של אנגלרד! (נמ' נוספת בין ממונא לאיסורא – ספק ממונא לקולא באיסורא לחומרא.)

ג. יש לציין שקיים [illegible] את השאלה מדוע באיסור גזל הולכים בספק לקולא – הרי לכאורה מדובר פה על איסור ולכן יש ללכת לחומרא? התשובה מאוד תשובה [illegible] הבדל בין ממונא שהוא בין שני צדדים לאיסורא שהוא רק במישור צד אחד אולם דוחה תשובה זו כיון שהאבחנה אינה מדויקת ולא נכונה תמיד. 2

התשובות שאותה הוא מקבל: (1) ישנן פה שתי מטרות - ההכרעה אם התכלית פה צלם או לא הוא
שמשויכות על יסודות אוניברסליים
קודם כל המטרה משכל מבטאו המטרות המשל של "בין אדם לחברו" - רק אם נקבל שאין עולם פה צלם
או אז אנו מגיעים למטרת המשל הדתית (2) נראה שהיא במציאות ולא שהיא הלכתית
למעשה שכזה כי המטרה שהצלתו של פרופ' אילן - אין סתירה הלכה ניתן להבחין בין 2 המטרות
הללו - הרעיונות שבין אדם לחברו והחובות שבין אדם למקום - המטרות לא מעורבות כי עם זאת אלו
מורכבות אחת מתוך השניה - מבוססים היסודות האוניברסליים המוסכמים על הכל ומתוך זה הדין של
"בין אדם למקום" - רק אחר שמסיימים לדון במטרות האוניברסליות התשובה עוברת למטרה "האלוקית"
כך גם מסביר את דעת רב פפא שבריתות כלה נוצר - הכוונה שמתוך המעגל האוניברסלי של בין אדם
לחברו יש הבין גם במצווה של בין אדם למקום (דברים דומים משתמעים גם מדבריו של ר' עקיבא אנטולי,
"כמשל ובעיר יעשה לה" - הכוונה לכך שמשהו שהוא קודם (חיי גוף) למשהו החשוב)

2. הגאונים סוברים (ומאשר כך ספר הקבלה) שכוונת כל הדברים שנאמרו מדברי חכמים הינם בגדר דאו' ונאמרו מסיני לאמר תקנות מכלכלות שאותם תקני חכמים - הם מטשטשים בינן את האבחנה שבין דאו' לדרבנן (וכך גם בה"ג שמנה את מצות נר חנוכה ומקרא מגילה במנין המצות) ומחזקים בכך מאוד את מעמדם של חכמים - בצורה זו כפי שמבינים לצורך התורה - כי תורה אחת יש להם לישראל ולא שתי תורות יש להם... כפי למעשה אומר שאת הכל אפשר להוציא מהתורה שבכתב הכל כתוב שם ואפשר לדרוש משם - הוא לא אוהב את החילוק שעושים בין התורה שבכתב לתורה שבעל פה דבר שנזל לצורך ליחודה של התורה שבע"פ. לפי שיטת הגאונים המחלוקת נובעת משתי אפשרויות: (1) או שלמנו נכון (2) שלא כיוונו את הדברים על הנכון. לעומת זאת הרמב"ם מחלק את הדברים בצורה שונה (במקום אחד לגאונים ובמקום אחר לחוש אבל בגבול שנה כמות בין החלוקים). הדברים שנאמרו מסיני הם רק הדברים שלא נפלה בהם מחלוקת והם הפרושים המקובלים ממשה - המחלוקת מלמדת שהדברים לא נאמרו מסיני שהרי אם נאמרו מסיני כיצד נפלה בהם מחלוקת אלא השכחה והמסורת הם מסיני. החלק השני זהו מדרש מסורת חכמים שלא נאמרו מסיני - אנו מצווים לשמוע בקול חכמים מהציווי של לא תסור ואולם אין הכוונה שמדרש חכמים הינו מדאו' - הכוונת שלמה לרצונם הינה מדאו' ואולם דבריהם הינם במדרגה של דרבנן - לפי הרמב"ם בכך מאחר, רק ממחה את המסורת של חכמים לכן תקנה. בדברים אלו יכולות להיות שהרי לא נאמרו מסיני. [illegible] הוא' קיימים כי יתכן בתקופה הבאה שיבואו הינן לבטלות כמו כל נוה' ... (אחרים) יתן מלפבר! המדרגה השלישית אלו תקנות וגזרות שגזרו חכמים (הרמב"ם מסביר שהם אינם בגדר בל תוסיף מכיוון שחכמים אומרים במפורש שאלו דבריהם ולא תולים זאת בפסוקי קראי התורה.) [illegible] לפי הרמב"ם רק בפרושים המקובלים ממשה ושלא נפלו בהם מח' ניתן לומר שהם דאו', ברורה המחלוקת הזו שדברי חכמים הינם מדרבנן אלא אם נאמר במפורש אחרת לפי הרמב"ם הציווי "לא תסור" הוא המסמיך את החכמים גם לפרשנות דת וגם לחקיקה של תקנות ושתיהם במעמד של דרבנן. הרמב"ן לא מקבל את הסברו של הרמב"ם, ראשית [illegible] עליו להתמודד עם המנין שהביא הרמב"ם בספר המצות [illegible] (ממנית מצוות) דרש ר' שמלאי 613 מצות - הוא מביא ערעור אחרות שבה נאמר ניתנו למשה (בניגוד ל"ניתנו מסיני" שהביא הרמב"ם), בנוסף אומר שהעובדה שחכמים סומכים את דבריהם על פסוקי התורה הופכת דבריהם לשל תורה, כמו כל רוב המצוות המנין הינן דאו' אבל ניתן להביא מינים שאינו ולכלול חוץ בכך שהציווי "לא תסור" נותן לחכמים סמכות לפסוק דאו' (הרמב"ם אומר כנגד בכלל שלא כתוב אם דברי חכמים הינם מדאו' מצווה עלינו רק נר חנוכה ומקרא מגילה - הרי יש לנו הוכחה שמצוות דרבנן...) בנוסף הוא לא מסכים עם הרמב"ם על האבחנה בין פרושים מקובלים לשאינם מקובלים - הרמב"ן לקח זאת, ועוסק הוא בכלל הגאו' ומכסים דברי חכמים כדאו' ואלו אלו נכתב במפורש שמדובר בסופרים ועוד הרי הרמב"ם מודה שדברי חכמים הינם נכונים - הרמב"ן אינו שולל אותם, אבל אם קשורים לתורה הינו נכון מקום הוא אינו נחשב דאו' בכל. אלא הרמב"ן בכך ממחה בלבד ממנו את דברי חכמים שהינם במעמד דאו'

ולשיטתו בעניינו לתפילה יש [illegible] מקומות ויש טענות חכמים מקבל לא הכריע הרמב"ם (לאור) [illegible] את ענין המחלוקת

יסבור שלכל הראשונים לדידו "לא תסור" עוסק רק בטעות של הכנים לבד, הוא מודה שיש תקנות

של חכמים שהיום אין [illegible] מדרבנן - בגאמר של [illegible] עמה לעמון בין הגדרה של [illegible] בתורה

שהנה מדאו' על התוכן לבין פשטות (והרחבה) דבריהם לדברי התורה שבו כגון סקילה של דברי חכמים [illegible]

יש קשר באמתו כו) . כמו בשיטתו של הרמב"ן ישנו פירוקם כלשהו כיון שלפלפלה [illegible] הנוגע הכספים

הנה לשמוע בקול התורה והתורה מצוה "לא תסור" ואולם [illegible] את הרמב"ן [illegible] הסמכות לשמוע

בקול חכמים (הרי את "לא תסור" יקח לפשטות התורה) אזי הוא אמר שלימוד [illegible] ויצרך ואולם

יש בכך קשר שהרי כבר יש מדאו' ולשיטתו דווקא מדאו' נותן תוקף של דאו' לדברים [illegible] ישנו איזה

מעגל שלא שלמתן קשה להחלץ ממנו!

~~[illegible]~~

לפי הרמב"ן יש כשאומרים לך על שמאל שהוא ימין יש לשמוע לחכמים כיון ש(א) יש צורך בסמכות מוסרית

אחת שלא יוצר כאוס (ב) ישנה סוד שהם לא יטעו בדבר מתוקף מעמדם וסמכותם

לפי הרמב"ן לחכמים ישנה כעין כוונת [illegible] להגיד את דבר - במחלוקת כל אחד מהצדדים יכול להיות

צודק ולכן נקבע שהתשובה התלויה לכן - יש כאן [illegible] כביכול שהתורה כולה מזה וחשוב [illegible]

כבודה כמו בנצחיות התורה ובשמירה [illegible]

מקודם מקום התחלתי בקצ' כי את השאלה הבאה!

3. א. המעשה הוא בכך שבדיני הראיות בו הם מאוד נוקשים - כגון שהורגים אחת לשבעים שנה נקראת בית דין חבלנית

ולא בכדי! אם הדברים מתנהלים כך שהם צריכים להיות [illegible] הכל בדברי הסנהדרין שאולם יהיה חייב

בדין היום נקשים ביותר - ראשית יש צורך בהתראה - על העושה להיות מותרה בדבר בלוונה שלא ברצונו

שהוא יודע מה הוא עושה והדברים צריכים להיות אין כדי דיבור לאחלה. אם ישנם עדים אמינים להכריע אבל

[illegible] עדים אמינים לכוונתו אז אם המעשה יצא כבר [illegible] שום [illegible] - בעניין [illegible] הכלל הרגיל

בו [illegible] ישנו [illegible] ישנו [illegible] הוא יכול להגיע - ישנו עולם מקבילים, אבל [illegible] יכול להגיע

כי הוא עיניו על חומרת המעשה, כמו כאשר יש עדים לפי הצדדים הוא יכול להכריע לאי להאמין מה [illegible]

נכון במשפט העברי שהוא נעשה יותר - אם אדם נמצא אשם על כל דיני הראיות והדרישות הנוקשות לעיל אין שום

(מלא חסרה) שיקול דעת בעונשו הוא להרגנו על [illegible] את המעשה. אמנם כאשר נעשה נמצא אשם עונשו חמור ביותר במשפט העברי

אלא הדרך להגיע לחיובו של הנאשם היא ארוכה עד מאוד. הדבר [illegible] לזמר ראוי ומחמיר גדולה שהרי מכחישה חמורות

הדבר לא יתקבל על הדעת שזכותן לא ייענו. אמנם אין הוא דומה הקרימינולוגים [illegible] אבל הדבר ירום להרוג

הכוון ולרובי המשפטים!

(בפירושו (דרוש י"א)) ב. הר"ן מדבר על כך שבעניין שמירת [illegible] על התורה שנועדה להוכיח [illegible] כך [illegible] אך

עשה את המיותם לו ישנו צורך של שמירה על הסדר החברתי שאלמלא איש את רעהו חיים בלעו - ואין צורך
במלך (או במערכת השלטון בימינו כשאין מלך) שידאג את חיי החברה, שהרי גם אם כל אלו שומרו אדם
לא יתחיל הסדר הציבורי ... מהשמירה על דין התורה בלבד כמו שהוא ולכן צריך בכל תקופה שיהיו כוונות
לתקן תקנות ראויות שיעזרו לשמור על הסדר הציבורי ולמנוע מצב שלא יאפשר חיי חברה תקינים וכפי שאומר
הרשב"א - בית המקדש חרב על שהעמידו דיניהם על דין - ההקפדה על דין בלבד בלי התייחסות למציאות
בעייתית מכיוון שקהילות חברתיות יכולות להרוס מבפנים - למרות שמקפידות על קלה כבחמורה ושומרים
את מצוות התורה. אסור לנו לקיים מציאות של נבלה ברשות התורה!

ד. פרופ' אוקר יוצר חלוקה בין עבירות שאדם עושה ללא מודעות בקלה, לבין עבירות שהיו נובעות אך
ורק ממניעים אנוכיים ברשעה. השופט העברי צריך להבחין ולהעניש במצבים שבהם אדם חוטא בקלה ללא הכרעה
בלבו (למשל ואומר אוכל נבלות להכעיס) - כדי לוודא שאדם אכן עושה עבירה אך ורק מתוך כך יש לבחון
היטב את המחשבה הכללית שלו (הכוונה) ולוודא שבאמת עשה את העבירה אך ורק כלפי שמצא בו הנאה
של ~~התוצאות~~ העקשות של מעשיו כו. לדוגמה כאשר אדם עושה עבירה ממניעים אנוכיים אזי אותם לא
נענש אותם בעונשי התורה החמורים אבל עלינו להעניש בכוונות שלא יבוא לכך וחכמינו (כמו שאומר כבר בתחילה
היה הרשעות ... היהם ...) בשביל להעניש את האנשים שבועטים בחבריהם - ~~...~~ כך פרופ' אוקר מביא
כדוגמא את חטא אדם הראשון ואת חטאו של קין. חטאו של אדם הראשון ~~...~~ קרוב לו ... מפני
הקפדה שלא יוכל מעץ הדעת, שהרי אין עונש אלא אם מזהירין ... שאדם הראשון יתחייב יש צורך ...
בחטא וודאי שבאמונה ויודע כל דברי הקדוש הוא מוגן בקלה ומחל לו שלום. לעומת זאת קין לא
הוזהר על הריגת הבל ובכל זאת נענש! הסיבה היא שחטאו של קין נבע ממניעים אישיים של קנאה - ממניעים
אנוכיים! על כך להזהיר את האדם - הוא נענש על המעשה הרווח שגרם לסדר החברתי - וכך להבחין
ביניהם. כמו כן אוקר מדבר על כך שההפרדה בין ... בכל ~~...~~ וכן לפי הדין
הקודקס שאומר לכנו ולא לקרוא רק על שורת הדין אלא לפי ההבנה הספציפית שבמקום ולעת זאת שלנו
בחומרה המתאימה (נעזר בתורה של ... הדין לעניין קין). אוקר אומר על כך שאי שמור את הדין
כחל ונשם לכנות ולהעניש גם את האנשים שחטאו מתוך "רק" הנאה כלפי אחד ממניעים אנוכיים (כ)
על הסיבות ושיקול הדעת המתאימים שיתנו בעניין זה!